

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Издава свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. — Преплата се шаље администрацији „Позоришта“, у матичином стану, у Новоме Саду.

ПЕРА СЕГЕДИНАЦ.

(Свршетак.)

Четврти чин износи нам устројство буне. Долазе и Мађари, који се буне против спахија и хоће да се придруже Србима. Неки не ће с Мађарима да спрежу, Пера их прима. Али од отих Мађара један изда Перу у Араду и баш кад Пера мисли, да ће сутра Арад бити његов, ухвате га и окују.

На свршетку четвртог чина веома се живо описује пропаст перина.

Јула.

Солдати! страже! Бежи, бабо, беж'!

Пера.

Не лудуј, ћерко! За што страва та?

Јула

Опколише нам кућу, траже те, и овамо су пошли, бежи, беж'!

Ранко Текелија (гледа на прозор.)
Опасност, Перо, сав узаврео град.
Спасавај се, а нам' што даде бог!

Пера.

То ј' издаја! Подмукла издаја!

Ал' сад је касно. Збогом! Одох ја! (Оде.)

Ранко Текелија (гледајући Јулу)

Сирото дете! Шта си крива ти?

Јула.

Господине, јуначе, Србине,
Мој несуђени драги девере!
Помозиде нам, ако бога знаш!
Спасавај седог родитеља мог,
У њему спаси његов дични смер,
У њему мисао мога Милана,
Та брата твога свети завештај!

(Чују се кола и коњи.)

Ранко Текелија.

У Бога само сад је спас ил' суд.

(Гледа на прозор.)

На врата правце јури; али, гле!

Замандаљена, пушта капија!

Куд окреће? Зар тамо, на бедем!

Зауоставља га неко. Вукић? Да, баш он!

Ха! Бог да прости! Прегазисе га!

Размрсан оста ногом копајућ'.

А вранци лете правце на бедем.

Помози бог! Сад бич, па лет, па скок!

Прелетисе предњаци —

(Јула трчи прозору.)

пропаде!

(Јула цикне и пада у невест.)

У јаругу се кола скрхала —

Солдати за њим, склепташе га — крај!

У петом чину је Перин суд и покушај Исусоваца, да Перу приволе, да прими римску веру, и да носи пропаганду на исток. Пера издржи сва мучења, али не попусти. Страшне су то муке биле, које песник устима судијиним веома живо описује овим речима:

Да л' мучисмо? Да л' Перу мучисмо?

Четр'ест лета судим кривди ја,

Четр'ест лета муке гледам ја,

Четр'ест лета изумевах ја

све нове муке непретрпнице.

Окореле сам глед'о грешнике,

очеличене радом греха свог,

што при погледу гвожђа жеженог

лелечући неучињено зло

признаваху у страху самртном.

И гледах момке младе, незреле,

што претурише мука читав низ,

да спасу друга или драгану;

ал' усијано ипак жељезо,

натерујући леден челу зној,

испедило је сваком исповест.

Од сваког рода имадох их ја:

Мађара пустог, бесног Турчина,

Словака меког, тврду Влашину,
хрватску мулу, муклог Латина,
Французи бадрога, Швабу гњеждавог,
Шпањолца врелог, Руса леденог —
отрпет' многе грдан видех бол.
Ал' још оваког тврдог племена
на мукама не познах никада,
к'о тај проклети што је дивљи Рац!
Изређах мука читав знани ред,
од завојица страшних палачких
до трновог до венца жеженог;
жеженим стега веригама пас,
уз кичму шпарта шиљак усијан,
а проклето му месо штинуће
зубастих кљешта усијани жар.
Па мислиш да је муком обамрљо?
Па мислиш да је цикн'о, застењао?
Па мислиш да сам једно чуо јао?
Ни писнути! Па ни по муке то!
Но руга се, још он задиркује.
Ка не мож' даље завојица већ,
јер до кости је живац притисла,
довикнује ми: „Стежи! Што си стао?“
Најтеже муке, ронац наклени,
грчевитим одсмеје грохотом,
пробунца тек у грчу коју реч:
„Тако ти треба, Перо будало!
„Рад ћесара си зета посекао,
„Рад зета нек те ћесар сече сад!
„Заслужио си тај ћесарев дар!
„И већи још, још већи, ха — ха — ха!“
Ја не знам, јесу л' чини, опсена л'?
Чудноватом је томе човеку
мучење свако чисто нека сласт.
Још више сам се измучио сам,
огорчен тим упорним пркосом,
нег' он. Шта мислиш така поруга!
Од тешког једа — престах мучити
Па тога мислиш ти задобити?

Чин V. Појава 2.

У мукама му излази пред очи сав његов трагичан моменат. Ои, који је, бранећи ћесара, убио изабраника своје јединице, морао је да се дигне сам на ћесара и трпи сад од ћесарева суда највеће муке. На послетку вапуштају и жену му, па кћер, да га наговоре, али он одбија, жељан да покаје своју кривицу до краја и г. не благо-

словив своју Јулу, која се отрује и пред њим издахне.

Не сећам се примера у светској књижевности, где би оно, што Аристотеле зове катарсис, та пречистилица душе, била у сваком погледу тако јасно, тако потпуно, скоро да опипаш спроведена као у „Пери Сегединцу“. Томе је дао прилике еминентно српски значај трагичног јунака Пере. Пети је чин тако рећи апотеоза оне најсрпскије пословице: „На муци се познају јунаци.“

Већ по овом кратком нацрту садржине види се за доста, да је „Пера Сегединац“ од велике драмске уметничке вредности у опште, а то ће толико рећи, да има у себи све услове, што трагедију чине правом трагедијом. Ти су услови: вешт драмски склоп, доследно цртани карактери и жива, занимљива радња. У склопу саме фабуле показао је Л. Костић велику песничку снагу. Догађаји теку један из другог, тако, да се види, да је по природној потреби морало све онако бити као што се збило, да је морало све онако доћи као што је дошло.

Осим тога Костић је потпуно одговорио најглавнијем, али уједно и најтежем, најзанимљивијем задатку свакога драматика: он нам отвара душу својих песничких створова, те их ми потпуно разумемо и с њима заједно осећамо.

Ми потпуно разумемо најтајније побуде и намере његовог главног јунака Пере, носиоца главне идеје, ми видимо како му страст утиче у вољу, како му страст мало по мало заноси вољу, која се после јавља у страсној радњи, која се опет прометне у трагичну кривицу, без које, као што знамо, нема трагичнога јунака.

Из свега до сада реченога излази дакле, да је Л. Костић изабрао врло згодан предмет за своју трагедију и да је тај предмет правим богоданим песничким даом својим уметнички израдио. Он је своју трагедију задахнуо правим драмским животом, а набавио јој је особита песничка чара својом живом и смелом фантазијом, топлином, свежином, истинитошћу осећаја, верним, поузданим и доследним цртањем карактера, живом, правом драмском радњом, дивном песничком дикцијом и лепим лаким јамбима, који су права наслада и сласт и уху и души.

Л И С Т И Њ И

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

„Доктор Робин“, шаљива игра у 1 чину, написао Премареј, за српску позорницу прерадио Ј. Ђорђевић. „Пуковник од осамнаест година“, шаљива игра у 1 чину, од Мелвиља, с немачког превео Л. Телчки.

Два стара — да ли оба и мила? — званца дођоше нам у походе у уторак 19. јануара о. г. Један је од њих чешћи гост, па ваљда је за то и милији од оног другог, коме нисмо ни уписивали у грех јогунасто туђење, јер нам није нимало фалио, те га се нисмо већ више ни сећали. Чешћем оном и милијем госту пак зацело бисмо огласили били рат, да му је на ум пало било у афектираној можда скромности ускратити нам састанак са старим нашим делијом Гериком, који нам је толико за срце прирастао, да га без крајње нужде нисмо кадри диспензовати од обилгатне посете. Онај рећи гост за цело се бојао био пребацивања због толиког одсуства — опасно до душе није било, истину да му кажемо — те се бацно у ужасну галу доводећи нам чило младо обрштарче у особи М. Рајковићке. Није баш згорег ни урадио ретки гост тај, што се скрио иза умиљатог, живахног обрштарчета, јер једино том обрштарчету за љубав вољни смо да опростимо ретком том госту, што је иза толике паузе у опште и долазио више у посету. Г.

П О З О Р И Ш Т Е.

* (Народно позориште у Загребу.) „Наг. Нов.“ јављају, да се на тамошњој позорници приказала први пут: „Вражја стена“. Шаљива игра у 4 чина, написао О. Блументал. О самој представи пак пишу:

Помоћ је била, а мени вила
Донела крила
И већ сам хтео.
До беса, вило!
Не треба крило —
Дајте ми прут.

Јест, прут ми дајте, ево без тајне:
Шибо би њиме песнике вајне.

(Ахил.)

То јест г. Блументала! Не за то, што је написао „Вражју стену“, већ за то, што је написао сатиру на праву, чисту поезију. О. Блументал спада међу обљубљеније немачке писце, те се може рећи, да доиста уз свој прилично свестан други књижевни рад не може нипошто поносом показати на ово најновије дело своје музе, на плод својих ђуди — које нису песничке. Но Блументал је нишао још даље: он је у овој драми, коју је крестио „Teufelsfelsen“, и признао, да се руга сувременом песништву, то хотећи тим (ваљда) рећи, да ће будући напредак песништва, а на посе драмске уметности, далеко надкрилити Александра Димаса (кога име изрично спомиње) посредно тврди, да он у нашем веку заступа ту дивну поезију будућности! Еле, да видимо!

Милован Секулић (г. Фијан) ни пошто не спада међу оне људе, који се плаше девојака. Догодило се, да се — бог зна по који пут — загледао у Ружицу (гђица Кра-

љева), кћер властелина Милетића (г. Коларовић). Милован Секулић имао је пријатеља Радослава (г. Мандровић). Тај се пријатељ загледао у Зорку (гђица Д. Фрајденрајхова), кћер надмерника Дражића (г. Ружић). Ова два пара желело је г. Блументал сретно саставити, па је у то име покренуо читавих деветнаест (19) особа, а да буде сва сила — и четири чина. Ево, како је он то учинио: Стари Секулић (г. Савић), отац Милованов, купио си имање у близини властелина Милетића, оца Ружичина. Ове суседе раставља само злосретна пећина, тако звана „Вражја стена“, која смета промету, но која је важна (по уверавању г. Блументала) као стратeгичка тачка (sic!) По што је Милован врло немаран младић, весељак и беспосличар, стари Секулић жели, да Милован, који беше мерник, прокопа ту вражју (донста, вражју!) стену и да тако, латив се озбиљна посла, једном остави девојке на миру. Но права је невоља, што баш сусед, од кога га дели ова пећина, имаде и лепу кћерку. И за што да је нема? И за што да се Милован не заљуби у ту кћер? Али је чудо, да се није заљубио на имању њезина оца, него на путу, који га је имао довести на то имање. И баш на жељезничкој станици. А то се догодило, да знате, само за то, јер се на станици десио и други љубавник Блументалове лакрдије, који је онда заједно с нашим Милованом пошао — не на Милетићево имање, него у купалиште, у које се беше опремила Милетићева породица и с њом кћерка Ружица, на станици стечена љубавница. И то је било јако добро; јер у купалишту била је и гђица Зорка, чељаде тако лепо, да се г. Радослав нехотице у њу заљубио. Гђица Зорка вели, да је удата; гђица Ружица не служи се лакју, да стече мужа, — и то је све, у чему се ова два анђела разликују.

Но сад вам морам приповедати нешто из прошлости старог Милетића. Он је некада љубио глумицу Антонију. И баш та глумица, на срећу „Вражје стене“, такође је у купалишту. Њу ваља уклонити, а то пође за руком Миловану Секулићу — лукавштином, с које му завидимо. Тим је освојио оца своје Ружице, и они би се лепо могли узети, да није било друге беде. Ружица, на име, сумњаше, да је Милован љубио Антонију, те је требало много отимања, док се та сумња уклонила, јер Милован, а још мање стари Милетић, никако не моглоше пред њом признати, да је њезин отац „онај прави“. А отац, Милетић, морао је за вољу своје тајне младом Миловану испунити све жеље, те састављати брвојаве, који су га касније компромитовали, шта више, били повод његовом затвору.

Међу тим пријатељ Радослав љубећи напредује. Мисли, да љуби жену другог, тако је поштен, да мисли отпловати из купалишта и заборавити је. Сада она (чујте чуда!) свом силом љубеће душе њега зауставља, — али у залуд, — јер се он сам враћа. (Свршиће се.)

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

40. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 30.

ПРЕ ПОЛАСКА ПОЗОРИШНЕ ДРУЖИНЕ НА ПУТ ПРЕТПОСЛЕДЊА ПРЕДСТАВА.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 24. ЈАНУАРА 1882.

ПО ДРУГИ ПУТ:

РАТ У МИРНО ДОБА.

ШАЉИВА ИГРА У 5 ЧИНОВА, НАПИСАО МОЗЕР И ШЕНТАН, ПО НЕМАЧКОМ ПРЕРАДИО
БРАНКО М. ЈОВАНОВИЋ.

О С О Б Е

Ђока Спасић, богаташ	Милосављевић.
Смиљка, жена му	Д. Ружићка.
Даница Комаров, његова нећака	М. Рајковићка.
Стевка Берићева, њена другарица	Л. Хаџићева.
Сима Чигрић, варошки саветник	Р. Поповић.
Софија, жена му	Ј. Поповићева.
Јелка, њихова кћи	Б. Хаџићева.
Драгић, генерал	Лукић.
Душан Симић, потпоручик, генералов побочник	Димитријевић.
Гавра Јаснић, војни лекар	Ружић.
Макса Недић, потпоручик	Добриновић.
Петар Пилулић, апотекар	Динић.
Цветко, слуга Душана Симића	В. Поповић.
Јован, слуга	Јовановић.
Јула, куварка } код Спасића	С. Димитријевићка.
Перса, собарица }	Д. Адамовићева.

Збива се у већој вароши, у данашњем времену.

За овај комад набављена су и зготовљена нова војничка одела.

У уторак 26. јануара први пут: „ПЕРА СЕГЕДИНАЦ“. Трагедија из повеснице српске
у 5 чинова, написао др. Л. Костић, за позорницу удесио А. Хаџић.

(За овај комад зготовљена су нова одела по оном кроју, као што су их
носили некадашњи поморишки крајишници.)

Улазнице могу се добити у позоришној писарници од 9—12 сахата пре подне и од 3—5
сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК ОКО 10 САХАТА.